

UB-II type duikboot voor Oostende : identificatie

1. Inleiding

Het wrak van de quasi intacte Duitse duikboot voor Oostende werd tot nu toe geïdentificeerd als een UB-II type. Vorige maand kon verder onderzoek gedaan worden op deze unieke en tot nu toe onaangeroerde site, wat geleid heeft tot een positieve identificatie.

2. Mogelijkheden

Alle onderdelen wezen onmiddellijk naar een duikboot van Duitse nationaliteit uit de Eerste Wereldoorlog. De lengte en breedte van het geheel, de kleine afmetingen van de toren, dubbele schroefaandrijving, een 8,8 cm geschut en 3 luiktoegangen zijn enkele doorslaggevende kenmerken van een UB-II type.

Dat de bovenste buis in lege toestand is, kan wijzen op het feit dat de duikboot op zijn terugreis was.

Doordat 2 luiken (voorste en toren) in gesloten toestand zijn en de periscopen zich in semi-uitgestoken toestand bevinden, mogen we aannemen dat de duikboot zich wellicht in onderwatervaart bevond bij zijn ondergang.

Voor het wrak in kwestie kon het slechts gaan om één van de drie U-boten: *UB-27*, *UB-29*, en *UB-32*.

UB-27 werd op 29 juli 1917 ter hoogte van de Britse oostkust opgemerkt door HMS *Halcyon* en geramd. Hierna werden 2 dieptebommen op de plaats afgeworpen en men nam aan dat de volledige bemanning omgekomen was in positie 52° 47' N 02° 24' E.

UB-29 werd aangegeven als gezonken op 13 december 1916 in de Dover engte door HMS *Landrail* met dieptebommen.

UB-32 zou op 22 september 1917 in het oostelijke deel van de engte van Dover aangevallen en gebombardeerd zijn door watervliegtuig 8695. De toen aangegeven positie was 51° 45' N 02° 05' E.

Geen enkele van de drie duikboten is toen thuis geraakt en aangenomen als verloren met alle opvarenden.

3. Het speurwerk

Een U-boot blijkt niet één van de simpelste wrakken om te identificeren. Wel qua type, wat overwegend geen probleem is, dit vooral via afmetingen, uiterlijke kenmerken en bewapening. Een specifiek nummer vinden is een gans ander probleem. De grootste kanshebber is de gegevens vrijmaken op één van de schroeven. Schroeven zijn voorzien met markeringen van afmetingen, gewicht, materiaal, bouwjaar en –jaar, alsook mogelijk het specifieke bootnummer.

De U-boot in kwestie blijkt niet gemakkelijk geïdentificeerd te willen worden. Vooreerst is de bakboordschroef verdwenen, aan de schade te zien waarschijnlijk door een kettingsleep na Wereldoorlog II. Hierbij sleept men een zware ketting, gespannen tussen twee schepen, over de te nivelleren wrakken. De ketting trok boven stekende bovenbouw kapot en bracht het vaarwater tot een gewenste diepte. Dit is sterk opvallend op de U-boot, waarbij de schroef, waarvan nog enkel 10 cm van de as uit de tunnel steekt in een opwaartse hoek. De stuurboordschroef is wel nog aanwezig, maar vervaardigd uit ijzer. Op één van de drie vlakken tussen de schroefbladen kon het tekstdeel teruggevonden worden. Dit werd met een stalen borstel gereinigd en vrijgemaakt. Met een twee componenten pasta kon een afdruk gemaakt worden van het tekstdeel. Helaas was de tekst vrijwel onleesbaar geworden door 100 jaar erosie van het ijzer.

Analyse van het optiek bracht een nummer naar voren: nr 417. Dit was de markering bovenop de kop van de aanvalspersicoop. Dit was voorafgegaan met de hoofdletter M onder een kroon, het eigendomsmerk van de Duitse Keizerlijke Marine. Indien de archieven van Goetz Berlin onderzocht kunnen worden, zou eventueel een bootnummer geassocieerd kunnen worden met de persicoop in kwestie.

Uiteindelijk werd wel een plaatje teruggevonden op één van de boegtorpedobuizen dat volgende informatie weergaf: “UB-29 Vorn”

4. Een verlies van de Flandernflottille opgelost

UB-29 was een UB-II type duikboot in dienst van de Keizerlijke Marine tijdens Wereldoorlog I. De bouw was begonnen in april 1915 en uiteindelijk liep ze van stapel op 31 december van hetzelfde jaar.

Ze had een waterverplaatsing van 263 BRT, een lengte van 36 m, op een breedte van 4 m en een diepgang van 3,7 m. Bewapening bestond uit 2 x 50 cm torpedobuizen (vooraan) en een 8,8 cm dekkanon. De normale hoeveelheid bemanningsleden was 21 man en 2 officieren, maar UB-29 had ten tijde van het vergaan 22 man aan boord. UB-29 kon 36 schepen (47.107 BRT) doen zinken tijdens 17 patrouilles onder twee bevelhebbers. Ook werden 3 vrachtschepen zwaar beschadigd, 2 werden gepraaid en binnengebracht en 1 oorlogsschip, de lichte kruiser HMS Penelope werd beschadigd in augustus 1916. Op 24 oktober 1916 overleefde ze een gevecht met het Britse Q-schip Helgoland. UB-29 kon het Q-schip zwaar beschadigen vooraleer te ontsnappen. UB-29 was gekend bij de Britse admiraliteit omdat ze betrokken was bij het hervatten

van de onbeperkte U-bootoorlog in 1916. Haar eerste kommandant, Oblt. z. S. Pustkuchen, had het bevel ontvangen om de campagne te hervatten om schepen zonder waarschuwing te kelderen. In een gelijkaardig geval met het zinken van de Lusitania in mei 1915, had UB-29 op 24 maart de ferry SS Sussex aangevallen zonder waarschuwing. Hoewel het schip niet verging, doodde de torpedo 50 opvarenden en bemanningsleden. Er waren ook heel wat Amerikanen aan boord waardoor het incident in een diplomatische strijd uitmondde. Uiteindelijk moest Duitsland de relatie met Amerika terug goed maken door een einde te maken aan de onbeperkte duikbotenoorlog. Dit historisch incident werd bekend als de Sussex Pledge. Op 4 mei 1916 beloofde de Duitse overheid dat schepen werden gewaarschuwd voordat een vracht- en passagiersschip werd aangevallen teneinde de passagiers en de bemanningsleden in veiligheid te kunnen brengen. De Sussex Pledge hield stand tot februari 1917, toen startte de onbeperkte duikbotenoorlog opnieuw. Voordien werd de Lusitania op 7 mei 1915 getorpedeerd door een Duitse duikboot en dit zonder waarschuwing met vele Amerikaanse slachtoffers. Dit incident verslechterde de relaties tussen de VS en Duitsland. Toen ging Amerika nog niet in oorlog omdat de Amerikaanse President Wilson zijn land buiten de oorlog wilde houden. De Duitse onderzeebootoorlog had echter een meer en meer negatief effect op de publieke opinie over zijn neutraliteitspolitiek. Nadien hadden we het Sussex-incident en ook het Zimmermann-telegram incident wat uiteindelijk ertoe leidde dat de VS op 6 april 1917 de oorlog verklaarde aan Duitsland.

UB-29 vertrok op zijn laatste missie op 27 november 1916. Hij stond onder het bevel van Oblt. z. S. Erich Platsch, was een carrière-officier die in 1907 in dienst was getreden als cadet bij de marine en had de rang van Oberleutnant bereikt in 1913. UB-29 geraakte doorheen de mijnen en netten van de Dover Barrage en was enige tijd actief in het westelijke deel van het Kanaal. Tijdens zijn patrouille met UB-29 kon Platsch 6 schepen zinken. Dit was slechts de tweede missie van Platsch, hij werd op 3 november bevelhebber van de UB-29. Tijdens zijn eerste missie praaide hij met de UB-29 2 Nederlandse schepen, de Baternier VI en de Midslander. Op 7 december werd de Meteor, een Noors schip van 4217 BRT nog tot zinken gebracht. Dit was het laatste slachtoffer van de UB-29. Het was de laatste keer op 7 december dat de UB-29 werd gezien; dit door de geredde bemanningsleden van het Belgisch vrachtschip Keltier; deze laatste (2360 T) werd zwaar beschadigd. Deze getuigden dat ze op 7 december tegengehouden werden door de kleine U-Boot met het nummer 29 op de toren geschilderd. Dat betekende dat de UB-29 eind november haar jachtgebied bereikt had en ongeveer twee weken in dat gebied kon patrouilleren. UB-29 werd aangegeven als vernietigd op haar terugweg op 13 december toen ze terug doorheen de Barrage wilde navigeren. De uitkijk op een Britse torpedootjager, HMS Landrail, merkte de toren op en bevel werd gegeven om te rammen. Toen de U-boot probeerde onder te duiken om te ontsnappen werden twee dieptebommen op haar geworpen. De Britten geven hem aan als ter plaatse gezonken met het verlies van alle 22 opvarenden in positie 51° 09 N 01° 46 E, wat ten

zuiden van de Goodwins is. Het is veeleer mogelijk dat het hier ging om UC-19 in plaats van UB-29.

Met andere woorden de UB-29 is niet gezonken bij de Goodwins maar in Belgische wateren. Wat kan er gebeurd zijn? Ofwel werd de UB-29 wel degelijk gedeeltelijk geramd door de Britse torpedojager (cf. geplooid periscopen) en voor de rest voer hij verder onder water om uiteindelijk op een mijn te varen en te zinken. Het oliespoor en wrakstukken zouden door de commandant via de torpedobuizen als afleiding naar de oppervlakte gestuurd zijn. Een andere theorie kan zeker zijn dat de UB-29 gewoon op een mijn gevaren is (al dan niet geramd geweest) en de Britse torpedojager in gevecht was met een andere Duitse duikboot (UC19?)

5. De bemanning

Uiteindelijk waren er geen 23 doch wel 22 slachtoffers, dit blijkt na onderzoek uit de archieven. Uiteindelijk besliste de Duitse overheid de UB-29 als een zeemannsgraf te aanzien en met het nodig respect te behandelen. Vandaar dat ook de bescherming wordt aangevraagd bij de Staatssecretaris voor de Noordzee.

Lijst

Dienstgraad	Naam	Voornaam	Geboortedatum en -plaats	Datum en plaats overlijden	Opmerkingen
ObMatrose	ASCH	Johannes	Bremen	13.12.1916	
BtsmMt	BIRK	Innozenz	Kempten, Bayern	13.12.1916	I. Torp-Div.
TorpOb-Heizer	BREUER	Heinrich	Cöln, Proll	13.12.1916	
Ltnt.z.S.d.Res.	DENZEL	Albert	Düsseldorf	13.12.1916	II. Werft-Div.
ObMaschMt	FREYER	Karl	Wilhelmshaven	13.12.1916	
Matrose	GOCKEL	August	Remscheid, Rheinland	13.12.1916	II. Matr-Div.
Matrose	JONAS	Walter	Anklam	13.12.1916	
MaschMt	KÖHN	Max	Stralsund	13.12.1916	I. Torp-Div.
Heizer	LOEWE	Maximilian	Kiew, Rußland	13.12.1916	II. Werft-Div.
Matrose	OSTERMEIER	Ernst	Vehlen, Bückeburg	13.12.1916	II. Matr-Div.
MarIngAsp	PFEIFFER	Ernst	Arolsen, Waldeck	13.12.1916	I. Werft-Div.
ObInt.z.S.	PLATSCH	Erich	13.02.1888 Gostyn, Posen	13.12.1916	27.09.1913 Obltnt z.S., EK II
Heizer	PRANG	Hermann	Mölnort	13.12.1916	
SignGast	RIESINGER	Joseph	München	13.12.1916	I. Matr-Div.
Heizer	SCHABRICK	Hermann	Reinickendorf, Niederbarnim	13.12.1916	II. Werft-Div.
Heizer	SCHIELEIN	Ludwig	Spalt, Schwabach	13.12.1916	II. Werft-Div.

Dienstgraad	Naam	Voornaam	Geboortedatum en -plaats	Datum en plaats overlijden	Opmerkingen
MaschMt	SCHMIDT	Walter	Elberfeld	13.12.1916	II. Werft-Div.
MaschMt	SCHUKAT	Emil	Schullupönen, Stallupönen	13.12.1916	I. Werft-Div.
FT-Gast	SCHWAN	Emil	Cannstadt, Rheinpfalz	13.12.1916	I. Werft-Div.
Heizer	STEFFEN	Nikolaus	Hüttersdorf, Saarlouis	13.12.1916	
ObMaschMt	WIEDENFELD	Julius	Frankfurt a.M.	13.12.1916	
ObBtsmMt	WINTER	Wilhelm	Hove, Jork	13.12.1916	1. Matr-Div.

6. Artefacten

Gouverneur Carl Decaluwé, ontvanger van cultureel erfgoed onder water, gaf opdracht aan Tomas Termote om een aantal losliggende artefacten boven te halen. Deze stukken worden tentoongesteld op de expo “WO I, de slag om de Noordzee – Brugge als zenuwcentrum van de duikbotenoorlog” van 21 april 2018 tot 31 augustus 2018 in het Provinciaal Hof in Brugge.

Zie website: <http://www.vliz.be/battle-for-the-north-sea/nl>

Nadien worden de stukken geschonken aan het Maritiem Museum in Hamburg.

Tomas Termote
Onderwaterarcheoloog

Carl Decaluwé
Gouverneur van West-Vlaanderen